

Obsojeni!

Proces Ornig in Kalchberg.

„Štajerc“ pred sodiščem“, tako so pisali mariborški klerikalni lističi in vedno in vedno so metali blato po možu, kateri jim je trn v peti, sevé kot župan nemškega mesta.

Mi smo molčali o celi stvari, ker smo hoteli zvedeti, kaj bode sodišče o tem spregovorilo, toda molčali niso nikakor drugi listi! Mariborski pisatelj je v svojih glasilih s pomočjo nasprotnika ptujskega župana kričal in vriskal, češ župan Ornig je — goljuf!

Kalchberg je pisal, kakor znano v Gradec pismo, v katerem je svaril nemško zvezo pred volitvo župana Orniga za deželnega poslanca, češ Ornig ni sposoben za poslanca, ker je goljufal deželo za veliko svoto denarja v prid mesta Ptuja. To pismo je dobil gospod Ornig v roke in je tožil na to Kalchberga radi razžalenja časti. Kalchberg in njegovi zahrbtniki pa so bili tako nesramni, da so se ponudili sodišču, da hočejo za to doprinesiti dokaze. Dne 14. t. m. se je vršila obravnava v tej stvari pred ptujskim sodiščem, in mariborški sodnik — ptujske sodnike je seveda Kalchberg odklonil — je obsodil gospoda plemenitega Kalchberga na štiri tedne zavora, v vsakem tednu z enim postom ter vplačanje vseh sodnijskih stroškov.

„Fihpos“ in „Gospodar“, zakaj pa nista naznaila ničesar vajinim bralcem o tem dogodku?

Sramujte se nesramneži, kateri ste hoteli poštenega človeka pokopati v grob sramote, tako, da bi smel vsakdor z prstom za njim kazati rekoč: „Glejte ta človek je župan mesta Ptuja, ta človek je deželni poslanec, a sedaj je dokazano, da je goljuf!“

Sevè človek kaj rad pozabi (kaj ne gospod Kalchberg?) kar se mu je dobrega storilo na svetu!

Kako je postopati, če se hoče kuhati davščine prosto žganje.

Nameravano kuho davščine prostega žganja je zglasiti vsako leto do 15. avgusta pri županu ali pri dotičnem oddelku finančne straže.

Pri zglašenju mora stranka povedati:

1. ime in priimek ter posel in bivališče s hišnim številom vred;
2. obsežnost družine, to je število domačih ljudi in poslov, ki so pri nji na hrani in v stanovanju, z všteto svojo osebo;
3. število, kakovost in prostornino (obseg) v litrih žgalnih priprav, katerih se hoče posluževati pri davščine prostem narejanju žganja, slučajno tudi posod za vrenje (vrvežnikov), ki se imajo rabiti;
4. ali je žgalna priprava lastnina zglasiteljeva ali pa izposojena; v slednjem slučaju se mora navesti ime in bivališče lastnikovo;

Vse kar je gospod Ornig dobrega storil za mesto Ptuj, vse, kar je storil za kmete, vse, vse bi bilo pokopano za vsigdar pod imenom — goljuf!

Dovolj priložnosti je bilo, da bi bili nasprotniki in njegovi zahrbtniki dokazali svoje trditve, nepristranski sodnik je vse priče povpraševal o vsaki malenkosti, a niti ne ena ni mogla izreči, da bi imel gospod Ornig le pikico krivde na sebi.

Najboljši priči Kalchbergovi so se vrgle pred sodnikom v obraz te le besede: „Ti lažeš, čeprav si prisegel!“ —

In te besede je govoril mož, kateri je popolnoma neodvisen od gospoda župana — mož, poštenjak od pet do glave.

Da, tako lahkomišlno se je igralo za čast poštenega moža, moža, kateri ljubi kmeta bolj, kakor vsi farški podrepaniki, moža, za katerega nikakor ne čemo tukaj priobčiti slavospevov — ker jih ne potrebuje!

Toda tudi od druge strani je bil ta proces jako zanimiv!

Vsi klerikalni listi so se oklenili z velikim nardušanjem trditve obsojenega plemenitega Kalchberga. Seveda laž je njihova najljubša stvar!

Toda obsojeni ste vsi listi, katere vas je pisala klerikalna nedolžna bela roka, obsojeni vsi listi, ki ste v tej zadevi sprejemali dopise kmečkih narodnih voditeljev, kojih sijajen vzgled je veleznani ptujski dohtar „slepič!“

H čemu bi navedli tukaj sijajne dokaze, kateri so se vršili pred sodnijo, h čemu bi poročali o tem, kar sta nepristanska zvedenca inženjerja izrekla, h čemu vse to, našim bralcem naj zadostuje sodba gotovo nepristanskega sodnika, kateri je obsodil Kalchberga v zapor, s tem pa tudi dokazal, kako nesramno, kako brezobzirno laže vsa klerikalna druhal!

5. del leta oziroma mesec ali meseci, v katerem ali v katerih se bode žganje narejalo;

6. popisno število poslopja ali parcelno število zemljišča, kjer se ima žganje narejati;

7. posestvo po vrsti (kakovosti) in obsežnosti, na katerem se žgalne tvarine pridelujejo;

8. tvarine iz katerih se bode žganje narejalo;

9. pijače, ktere hoče davščine prosto narediti, po vrsti (kakovosti) in količini v litrih;

10. napoved mora zglasitelj svojeročno podpisati, in sicer pri ustni zglasitvi na dotični pregledni polji ki leži pri županstvu.

Na zadnjo točko posebno opozarjamo, ker se na primer prav lahko pripeti, da župan na zglasitev pozabi, potem pa pride kaznen in, ker dotičnik ni podpisal pregledne pole, svojega zglasila ne more dokazati ter mora plačati kaznen.

Naznanila, ki se prijavijo šele po preteku zgoraj določenega obroka, se brez izrečenega pooblastila ne smejo sprejeti, ker c. kr. finančnemu ravnateljstvu

Drugi mladeniški shod.

Kako dolgo pa vendar še bode vodilo klerikalstvo našega kmeta za nos, kako dolgo vendar se bode vklanjal spodnještajersko ljudstvo tej druhali? Klerikalne laži, hinavstvo, sladke besede, blagoslovljene „nedolžne“ roke nekaterih naših duhovnikov pripeljale so naše ljudstvo že tako daleč, da je postalo slepo in gluho, a vendar ravno v zadnjih dneh je začelo vsaj misliti, da tako ne more, ne sme iti naprej!

Opisali smo Vam prvi takozvani mladeniški shod, naznanili smo Vam o zborovanju, katero se je vršilo pred kratkem na Ptujski gori, svarili smo mladeniče, tudi vse tiste zaslepljene, kateri so se vdeležili tega prvega shoda, a vse zastonj! Več kakor 14 sto takozvanih mladeničev se je dalo pregovoriti s sladkim farškim jezikom — seve misleč, da si pridobe stem velike zasluge za nebesa.

V nedeljo pred tako zvanim drugim mladeniškim shodom se je pridigovalo v vseh farah od Maribora do Ljutomer, od Urbana do Radgone samo le od tega shoda. Vsak kaplanček je kričal iz prižnice, da morajo stariši za to skrbeti, da se bodejo njihovi sinovi vdeležili te „božje poti“, grozeč jim, da bodejo imeli smrtni greh, ako ne pustijo svojih sinov k temu drugemu mladeniškem shodu. In marsikateri siromak se je dal pregovoriti, posegel je morda po zadnje svoje groše, samo, da jih je dal svojemu sinu, leš naj mu pomagajo s to božjo potjo doseči nebeško veselje. Kaplančki so skrbeli za to, da so se kinčali takozvani mladeniči z Marijinimi svetinjami in s trakovi, cerkvene zastave je dal župnik iz cerkve; vse to le na videz, vse to le, da bi bila ta klerikalna demonstracija tem večja! Toda naj nam bode dovoljeno slediti celemu shodu po vrsti.

Pri Sv. Trojici.

Že par dni poprej, kakor so mislili prirediti shod pri Sveti Trojici, se je pripeljal tje veleznani prvoboritelj klerikalne spodnještajerske armade, da bi priskrbel za „mladeniče“ potrebni prostor. Za več kakor 1500 je hotel imeti pijače in jedila. Oglasil se je pri krčmarju Mlinariču. Ta mu pa je odgovoril, da te društve noče in ne more sprejeti. (Mlinarič je Slovenec od pet do glave!) Svetova je ta krčmar, naj se razdelijo „romarji“ med vse krčmarje, ker on noče, da bi se samo njemu predbacivalo, da je le on sprejel klerikalne mladeniče. Tega kaplanček ni hotel in za to so sklenili, da bode slavnostno zborovanje pri Sv. Lenartu v Sl. G.

Prišla je nedelja zborovanja in slišali so se zvonovi svete Trojice daleč okrog in možnarji so pokali! Tako zvanih mladeničev je priromalo veliko število in vsi so bili okinčani z trakovi in z Marijinimi svetinjami. Več kakor iz 15 far so prišli, eni so molili, drugi prepevali, tretji kričali in — preklinjali.

Tukaj si videl stopati marsikaterega kaplana, kakor kakega stotnika pred četo svojih „mladeničev“, nabranih po fari in vsak je molil, obračal je oči proti nebesom, a tam zadi pa so klicale njegove ovčice — „prokleti nemčurji!“

Po farah so imeli še prejšni dan spovedi, da bi potem pri sv. Trojici sprejeli sveto obhajilo. Toda med potem že so opazovali ljudje kako so ti mladeniči hodili skrivaje piva pit, seveda, da bi potem lažje sprejeli sveto obhajilo!

Med tem ko se je opravljala sveta daritev v cerkvi, prepevali in popivali so romarski mladeniči v gostilni Goloba, tako, da so morali poslati po „velečastitega“ očeta Hamlerja, kateri je potem tiral fante, kakor ovce v cerkev!

In ti so šli potem k obhajilu!

Pri gostilničarju Mlinariču še je bilo bolj veselo!

ristoja pravica, spregledati prestop navedenega obroka ozira vrednih slučajih.

Če se zglasitev prijavi v pravem času pri obilnem predstojništvu, se mora to predvsem prepričati, obsega li zglasitev vse prej navedene napovedbe ali ne. Ako bi bila zglasitev v kateremkoli oziru pomankljiva ali nejasna, bi se morala stranka pred kakim daljnim uradovanjem ali vpisom pismeno ali ustno pozvati, da zglasitev primerno popolni, oziroma nji nahajajoče se nejasnosti odstrani. Če bi se tej zahtevi ne hotelo ustreči, se mora zglasitev zavrniti. Ako se pa naznanilo ali že takoj prvotno ali po izpolnjeni dopolnitvi smatra za popolno in pravilno, ima občinski predstojnik vse njegove napovedbe, naj so se ustno ali pismeno prijavile, vpisati v posamezne razpredelke za to določene tiskovine („pregled strank, ki hočejo žganje v domačo porabo davščine prosto izvajati“). Ta tiskovina se bo županstvu v slučaju potrebe od pristojnega oddelka finančne straže zastonj poslala in naj se tedaj tam o pravem času zahteva. Izpolni se ta pregled kakor se hoče, v nemškem ali

slovenskem jeziku, vselej pa se mora dovršeno izpolniti. Na prvi strani naj se napiše zgoraj zraven dotičnega predtiska na levi strani finančne straže pregledni okraj (komisarijat) in finančne straže oddelek, na desni občina, konci napisa pa leto, za katero se pregled napravi. Če bi ena sama pola za vse stranke ne zadostovala, naj se napravi druga pola itd. V tem slučaju pa naj se zaznamujejo posamezne pole na prvi strani pod napisom s tekočimi števili po vrsti, kakor so prišle v porabo. Tekoča števila, ki se vpišejo na drugi (znotranji) strani tiskovine v prvem razpredelku, pa se imajo tudi v tem slučaju v vseh polah zaporedno vrstiti, ne pa v vsaki poli na novo z 1 pričeti. Znotraj tiskovine se ima vsaka stranka posebej pod svoje tekoče število vpisati. Razpredelki se morajo izpolniti natančno po napovedbah stranke. Županstvu ni dovoljeno v teh razpredelkih svojevoljno izpreminjati napovedbe strank, še celo tedaj ne, če bi bile napovedbe po njegovem mnenju neistinite. Pri izpolnitvi teh razpredelkov se mora ravnati strogo po dotičnih nadpisih; potem ne more pravilna izpolnitev

Tam so morali priti celo žandarmi na pomoč, da so napravili mir. Žandarmski vodja gospod Horvat in njegov pomagač sta morala čisto odločno nastopati, da se ni druhal takoj pograbila; saj je bilo več, z Marijinimi medajlami okinčanih mladeničev, kateri so bili že poprej v zaporu, ker so se pregrešili proti cerkvi in Bogu.

In tudi ti mladeniči so šli k obhajilu!

Jako zanimivo je, da je zmanjkalo nekemu fanteku denarja, a vendar še je hotel piti „frakelček“! No, pa je prodal svojo Marijino medajlo za par grošev svojemu tovarišu, spil hitro kar si je naročil in potem pa brzo odbežal — k obhajilu!

Ker cela druhal ni dobila prostora za zborovanje pri Sv. Trojici, odromali so opoldan k Sv. Lenartu.

Pri Sv. Lenartu.

Ob eni uri popoldan so dospeli v Sv. Lenart. „Živijo Slovenci! Nemci pa v šumo!“ „Proč z Nemci! Proč z nemškutarskim trgom Sv. Lenartom!“ tako se je glasilo vpitje nekaterih, drugi pa so na glas molili: „Češčena si Marija!“

Po velikih nemirih se jim je morala odvzeti zastava (fana) — a to so dobili s prošnjo nazaj, češ ne bomo je več rabili, ker so v trgu prepovedane itak bodisi nemške, bodisi slovenske zastave.

Fanta, katerega je policaj radi nesposobnega vedenja aretiral, da so zopet iztrgali iz njegovih rok!

Konečno so gnali kaplani in župniki celo čredo v cirkev, v kateri pa ovcam kar nič ni ugajalo, ker so prišle zopet vse kmalu iz nje nazaj. Na cerkvenem trgu so se postavili in zopet so jih morali gnati duhovniki k zborovanju, seveda v krčmo klerikalnega gostilničarja Poliča. Pozdravil jih je tukaj občinski predstojnik Rop.

Potem je govoril znani kaplan Salezius Gomilšek od Sv. Barbare pri Mariboru. O tem govoru piše „Fihpos“ med drugim to-le:

pozvračati nikakih težav. Če bi pa županstvo o kaki stvari dvomilo, naj se obrne do pristojnega oddelka finančne straže za pojasnila. Ako se vrši vpis na podlagi pismene zglasitve, se mora ta zaznamovati s tekočim številom, pod katerim je stranka vpisana v pregledni poli, ter so priložiti pregledni poli. Če se je pa zglasitev prijavila ustno ali pa tudi ustno dopolnila mora stranka takoj po izpolnitvi navedenih razpredelkov vpisane napovedbe s svojeročnim podpisom potrditi.

15. dan avgusta vsakega leta se mora pregledna pola skleniti, to je na notranji strani, neposredno pod zadnjim vpisom datirati in podpisati ter potem oskrbeti s potrdilom, ki je predtiskano na zadnji strani (na hrbtu.) Kar se tiče izgotavljenja tega potrdila, pri katerem naj se od strani županstva postopa z največjo natančnostjo in vestnostjo, ker je mero dajno za odločitev o zahtevani oprostitvi, se mora predtiskano potrdilo, če so vsi v njem navedeni pogoji pri vseh v pregledni poli vpisanih strankah popolnoma izpolnjeni, samo datirati od občinskega pred-

„Posebno je bilo navdušenje veliko, ko je govornik omenjal, kako junaško in habro se borijo naši bratje Hrvati za svoje pravice. Iz sto in sto grl je zaorilo: „Živili Hrvati!“ da se je tresel nemškutarski trg Sv. Lenart.“

Čudno, da Salezius ni omenil tudi kraljevskih morilcev v Belgradu! Navdušenje bi bilo gotovo še mnogo večje!!!

Za njim sta govorila „Fihposov“ urednik kaplan Korošec in kmečki deželni poslanec Roškar, oba seveda z velikim navdušenjem za svoje klerikalne nazore. Ker niso vsi zborovalci imeli prostora, ostale jih je nekaj zunaj pred krčmo. Ti so se zabavljali s tem, da so hoteli na vsak način mirne prebivalce lenarškega trga prisiliti k pretepu. „Paglavci, bojepljivci, ako imati korajžo pa pridite sem!“ tako in enako je kričala ta druhal, tako dolgo, dokler niso prišli tudi tukaj žandarmi da bi napravili red. Tudi pa se niso kaplanovi mladeniči kar nič bali. „Špičaki so prišli, nož k rēdi“, tako so kričali najbolj izkušeni iz te druhal, seveda ker so imeli že dovolj z noži in z žandarmi opraviti.

Nikakor se nam ni čuditi, da so nastopali zapeljani mladeniči tako, saj duhovčina sama ni drugače ravnala. Župnik Pajtlar od Sv. Ruperta na primer je hotel kmeta Križana z lastnimi svojimi blagoslovljenimi rokami natepsti, ker je ta pošteni kmet priznal, da bere — „Štajerca.“

Toda kaj bi začelo par žandarmov proti taki množici pijanih, razburjenih fantalinov. Lenarčki župan si drugače ni mogel pomagati, kakor da je dal nastopiti celo lenarčko požarno brambo.

Toda glej, „kmečki“ deželni poslanec Roškar se je kar naenkrat postavil pred poveljnika požarne brambe in mu zakričal te le besede: „Požarna bramba se mora odstraniti, drugače se mi ne jamčimo za mir, drugače se

stojnika podpisati in oskrbeti s srenjskim pečatom. Če pa pri kaki stranki niso vsi pogoji izpolnjeni, se morajo stranke, za ktere to velja, vpisati v razpredeljeni zaznamek po razvrstiti tekočih števil pregledne pole, ktere se sprejmejo v prvi razpredelek tega zaznamka pri vsaki strani označiti vse one okolnosti, ktere se pri nji ne skladajo z istinostjo. Ako je od stranke zahtevana količina žganja v primeri z njeno družino prevelika, naj se v zaznamku navede ona količina, ktera se strinja s potrebo stranke in njene družine. Isto velja glede količine žgalnih tvarin v tem oziru, če jih je stranka v istini sama pridelala ali če vsaj navaduo sama prideluje. Če se zaznamek sploh izpolni, se mora datum, podpis in pečat, kakor se samo razume, pristaviti šele konci zaznamka. Potrdilo se mora, če se je porabilo več preglednih poli, izgotoviti na vsaki poli posebej za v nji navedene stranke. Tako potrjene pregledne pole se morajo s slučajnimi pismenimi naznanili strank vred v treh dneh po sklepu doposlati pristojnemu oddelku finančne straže.

„Kmetovalec.“